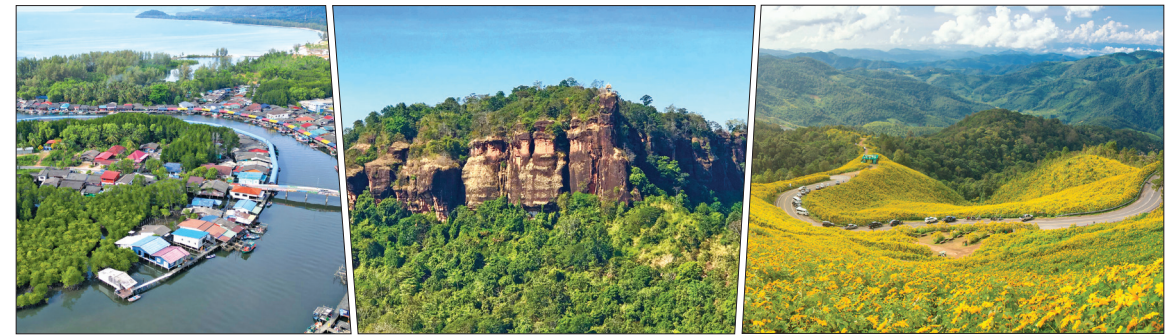


หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์
ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒



ผู้เรียบเรียง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กวี วรกวิน
อาจารย์ณัฏฐนัท เลี้ยวไพโรจน์

ผู้ตรวจ

รองศาสตราจารย์อมรา รอดดารา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรถพล อนันตวรสกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิภา สุประดิษฐ์ ณ อยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นราธร สายเส็ง
ดร.ศิริมาลย์ วัฒนา
อาจารย์สุรพร สุวานิโช

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิโรจน์ ผลพันธิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมนึก ปฏิปทานนท์

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

๑๒๕๖/๙ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐-๒๒๔๓-๘๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๑-๘๙๙๙

แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

website : www.iadth.com

สงวนลิขสิทธิ์

บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด

พ.ศ. ๒๕๖๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-05-5159-0

คำนำ



หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) จัดทำขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ดังนี้

● **ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม** แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

● **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม** ระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

● **เศรษฐศาสตร์** การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

● **ภูมิศาสตร์** ลักษณะทางกายภาพของโลก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้รู้เท่าทัน ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถใช้ทักษะ กระบวนการ ความสามารถทางภูมิศาสตร์ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามสาเหตุและปัจจัย อันจะนำไปสู่การปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) หวังว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้และผู้หมั่นฝึกปัญญจากการอ่านอย่างตั้งใจ

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

สารบัญ



	หน้า
สาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	๔
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ พระพุทธ	๕
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ พระธรรม	๒๔
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ พระสงฆ์	๔๓
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ ศาสนพิธี พิธีกรรม ตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ	๖๗
สาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	๗๔
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ สถาบันทางสังคม	๗๕
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ กฎหมายกับตัวเรา	๘๔
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	๑๐๗
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองการปกครองไทยสมัยปัจจุบัน	๑๑๕
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรียนรู้วัฒนธรรมเอเชีย	๑๒๕
สาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์	๑๓๗
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ การออมและการลงทุน	๑๓๘
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ การผลิตสินค้าและบริการ	๑๔๙
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ การผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑๕๙
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ การคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค	๑๗๒
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ ระบบเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	๑๘๒
สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์	๑๙๔
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ แผนที่และการแปลความหมายในแผนที่	๑๙๕
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ ทวีปยุโรป	๒๐๖
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ ทวีปแอฟริกา	๒๔๖
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ ภัยพิบัติทางธรรมชาติและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๒๘๘
บรรณานุกรม	๓๑๐



สาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

หน่วยการเรียนรู้ที่

พระพุทธ



หน่วยการเรียนรู้ที่

พระธรรม



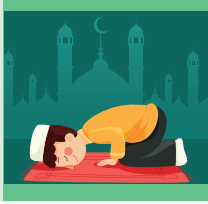
หน่วยการเรียนรู้ที่

พระสงฆ์



หน่วยการเรียนรู้ที่

ศาสนพิธี พิธีกรรม
ตามแนวปฏิบัติ
ของศาสนาอื่น ๆ



พระพุทธ

ผังสาระการเรียนรู้



สาระสำคัญ

พระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งสมณทูตเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิและเจริญรุ่งเรืองสืบเนื่องต่อมา โดยประเทศไทย เมียนมา ลาว กัมพูชา สิงคโปร์ เป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ตลอดจนความคิดความเชื่อของผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

- อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน (ส ๑.๑ ม.๒/๑)
- วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน (ส ๑.๑ ม.๒/๒)
- วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ และมรดกของชาติ (ส ๑.๑ ม.๒/๓)
- อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม (ส ๑.๑ ม.๒/๔)
- วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส ๑.๑ ม.๒/๕)
- อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนาและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง (ส ๑.๒ ม.๒/๔)



จุดประกายความคิด

พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างไร



๑.

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้าน

๑.๑ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

๑) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเมียนมา

พระพุทธศาสนาที่เผยแผ่เข้าสู่ประเทศเมียนมาในระยะแรกเป็นนิกายเถรวาท โดยเข้ามาทางเมืองสะเทิมหรือเมืองสุธรรมวดี ซึ่งเป็นเมืองหลวงของมอญมาก่อน หลังจากนั้นจึงแผ่ขยายขึ้นไปทางตอนกลางและตอนเหนือของประเทศ ใน พ.ศ. ๑๕๘๗ พระเจ้าอโนรุธมหาราช (อโนรธามังช่อ) ทรงรวบรวมดินแดนพม่าให้เป็นปึกแผ่นได้สำเร็จ และสถาปนาเมืองพุกามเป็นราชธานี ในช่วงนี้พระพุทธศาสนานิกายมหายานได้แผ่ขยายจากแคว้นเบงกอลของอินเดียเข้าสู่เมืองพุกาม แต่พระเจ้าอโนรุธมหาราชไม่ทรงศรัทธานิกายมหายาน กลับทรงเลื่อมใสนิกายเถรวาท เมื่อพระองค์ทรงทราบว่าพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมีความเจริญรุ่งเรืองมากในอาณาจักรของมอญ จึงทรงส่งพระราชสาส์นไปถึงพระเจ้ามณฑุหะ ผู้ครองเมืองสุธรรมวดี เพื่อทูลขอพระไตรปิฎกจำนวนหนึ่งขึ้นไปยังเมืองพุกาม แต่พระเจ้ามณฑุหะไม่ยินยอม จึงเป็นชนวนทำให้เกิดการสู้รบกันขึ้น ปรากฏว่าพม่าเป็นฝ่ายชนะ จึงสั่งให้ทำลายเมืองสุธรรมวดีและได้นำพระภิกษุและพระไตรปิฎกขึ้นไปยังเมืองพุกาม ส่งผลให้พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้แผ่ขยายไปทั่วอาณาจักรพม่าตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ต่อมาเมื่อพม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษใน พ.ศ. ๒๔๒๔ สถาบันกษัตริย์ถูกโค่นลง ส่งผลให้พระพุทธศาสนาขาดการสนับสนุน แต่ชาวพม่าก็ยังเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ภายหลังจากรับเอกราชจากอังกฤษแล้ว พระพุทธศาสนาจึงได้รับการฟื้นฟูขึ้นอีกครั้งจนถึงปัจจุบัน

๒) การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมา

ใน พ.ศ. ๒๔๙๑ พม่าได้รับเอกราชจากการครอบครองของอังกฤษ รัฐบาลได้พยายามฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีการสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ มีการนิมนต์พระเถระนิกายเถรวาท



พระมหาเจดีย์ชเวดากอง ในประเทศเมียนมา สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญของประเทศ

ผู้เชี่ยวชาญพระไตรปิฎกจากประเทศไทย ศรีลังกา ลาว และกัมพูชา ให้เดินทางมาร่วมด้วย และได้จัดพิมพ์พระไตรปิฎก พร้อมคัมภีร์อรรถกถาและปกรณ์พิเศษเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันประชาชนชาวพม่ามีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง และมีวิถีการดำเนินชีวิตแบบชาวพุทธเช่นเดียวกับประชากรในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศไทย ลาว

๑.๒ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

๑) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศลาว

พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศลาวในรัชสมัยของพระเจ้าฟ้างุ้ม (พ.ศ. ๑๘๙๖-๑๙๑๔) แห่งอาณาจักรล้านช้าง เนื่องจากมเหสีของพระองค์ คือ พระนางแก้วกัลยา ซึ่งเป็นพระธิดาของพระเจ้าศรีจูลราชแห่งเมืองอินทปัตย์ในอาณาจักรกัมพูชา ทรงเคารพนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมาก่อน เมื่อพระนางเสด็จมาประทับที่อาณาจักรล้านช้าง ทรงรู้สึกไม่สบายพระทัยจากการพบเห็นชาวเมืองเคารพผีสาธเทวดา จึงกราบทูลให้พระเจ้าฟ้างุ้มแต่งตั้งคณะราชทูตไปทูลขอพระสงฆ์จากพระเจ้าศรีจูลราชจากกัมพูชาเพื่อมาช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทก็เจริญรุ่งเรืองในประเทศลาว เมื่อลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสใน พ.ศ. ๒๔๓๖ พระพุทธศาสนาก็ขาดการสนับสนุน แต่เนื่องจากความศรัทธาของชาวลาวที่มีต่อพระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนายังคงตั้งมั่นอยู่ได้

๒) การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศลาว

พระพุทธศาสนาในประเทศลาวเป็นนิกายเถรวาท ใน พ.ศ. ๒๕๑๘ ประเทศลาวมีการปกครองระบอบสังคมนิยม พระพุทธศาสนาในประเทศลาวก็เสื่อมลง เนื่องจากรัฐบาลลดบทบาทความสำคัญของพระพุทธศาสนา แต่ภายหลังเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองคลี่คลาย ประเทศลาวได้มีความพยายามที่จะฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นมา โดยการส่งพระสงฆ์ลาวและภิกษุสงฆ์มาประเทศไทย เพื่อศึกษาแนวทางฟื้นฟูพระพุทธศาสนาจากสมเด็จพระสังฆราชและพระเถระชั้นผู้ใหญ่ของประเทศไทย ปัจจุบันพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นรากฐานของวัฒนธรรมประเพณี ความคิด ความเชื่อของประชาชนชาวลาว

๑.๓ ราชอาณาจักรกัมพูชา

๑) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศกัมพูชา

พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศกัมพูชาราวพุทธศตวรรษที่ ๘ ซึ่งเป็นช่วงที่อาณาจักรพุนันเจริญรุ่งเรืองอยู่ทางทิศใต้ของดินแดนที่เป็นประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน อาณาจักรพุนันเป็นอาณาจักรใหญ่ที่มีสัมพันธไมตรีอันดีกับประเทศจีนและอินเดีย จึงได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนานิกายมหายานจากประเทศทั้งสอง แต่พระพุทธศาสนาที่ต้องเสื่อมลงเมื่อกัมพูช้าย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่กรุงพนมเปญ และต้องทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านตลอดเวลา รวมถึงปัญหาการต่อสู้แย่งชิงราชสมบัติภายในราชวงศ์กัมพูชาด้วย



QR CODE เรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน

พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชาได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้งในรัชสมัยของพระเจ้า-
หริรัศมีรามาชิตี พระภิกษุได้รับการส่งเสริมให้มาศึกษาพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร แล้วกลับไป
ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น ที่สำคัญคือมีการจัดตั้งโรงเรียนสอนพระปริยัติธรรมชั้นสูง
ในกรุงพนมเปญ มีชื่อเรียกว่า “ศาลาบาลีชั้นสูง” และยังนำนิกายธรรมยุตจากประเทศไทยเข้ามาเผยแผ่
ที่ประเทศกัมพูชาเป็นครั้งแรกอีกด้วย

๒) การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา

ด้วยเหตุที่สภาพทางการเมืองของกัมพูชาขาดความมั่นคง โดยเฉพาะการสู้รบ
ทำสงครามกลางเมืองระหว่างชาวเขมรด้วยกัน ทำให้พระพุทธศาสนาไม่เจริญถึงขั้นสูงสุด ภายหลัง
สงครามกลางเมืองเริ่มสงบลง รัฐบาลเขมรรวมทั้งพุทธศาสนิกชนชาวเขมรมีความพยายามที่จะฟื้นฟู
พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชาขึ้นมาใหม่พร้อม ๆ กับการบูรณะฟื้นฟูประเทศ

๑.๔ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

๑) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเวียดนาม

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์กับประเทศจีนมาแต่สมัยโบราณ โดยจีน
เข้ามายึดครองเวียดนามเป็นเมืองขึ้นและปกครองเวียดนามอยู่หลายร้อยปี ดังนั้น เมื่อจีนนับถือศาสนาใด
ศาสนานั้นก็จะเผยแผ่เข้ามาในเวียดนามด้วย เริ่มแรกอิทธิพลของลัทธิเต๋าและลัทธิขงจื้อได้เผยแผ่เข้ามา
สู่ประเทศเวียดนาม จนถึง พ.ศ. ๗๓๒ คณะธรรมทูตจากจีนหลายคณะจึงได้เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนา
นิกายมหายานในเวียดนาม พระพุทธศาสนาในสมัยเริ่มแรกยังไม่เป็นที่นิยมนับถือกันมากนัก จนกระทั่ง
พ.ศ. ๑๕๑๒ เมื่อราชวงศ์ดิงเห่ได้ขึ้นมามีอำนาจปกครองเวียดนาม พระพุทธศาสนานิกายมหายาน
จึงได้รับการฟื้นฟูและนับถือกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น

เวียดนามตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสใน พ.ศ. ๒๔๒๖ ส่งผลให้พระพุทธศาสนาได้รับ
ผลกระทบอย่างหนัก เนื่องจากรัฐบาลฝรั่งเศสควบคุมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิด ชาวเวียดนาม
ที่ต้องการสมัครเข้าทำงานกับรัฐบาลฝรั่งเศสจะต้องโอนสัญชาติเป็นชาวฝรั่งเศส และต้องนับถือ
ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกด้วยจึงจะมีสิทธิสมบูรณ์

๒) การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนาม

เมื่อสงครามในคาบสมุทรอินโดจีนสงบลง และมีสันติภาพมากขึ้น ชาวพุทธบางกลุ่ม
จึงมีความพยายามฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในเวียดนามขึ้นมาใหม่ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก ทั้งนี้
เพราะมีพระสงฆ์นิกายมหายานเหลือเพียงไม่กี่รูป

๑.๕ ประเทศมาเลเซีย

๑) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศมาเลเซีย

ดินแดนประเทศมาเลเซียแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งอยู่บนแหลมมลายู และ
อีกส่วนหนึ่งอยู่บนเกาะบอร์เนียว นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่า พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศ
มาเลเซีย เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๓ โดยระยะแรกเป็นนิกายเถรวาท แต่มีผู้นับถือไม่มากนัก จนกระทั่ง
พุทธศตวรรษที่ ๑๒ เมื่อแหลมมลายูตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรศรีวิชัย พระพุทธศาสนานิกาย
มหายานจึงได้เผยแผ่เข้ามาบริเวณนี้ แต่ก็ต้องได้รับผลกระทบอย่างหนักในรัชสมัยของพระเจ้าบรมศว
แห่งอาณาจักรมะละกา เมื่อพระองค์เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม แม้ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงนับถือ
พระพุทธศาสนานิกายมหายานอยู่เช่นเดิม จนถึงสมัยของสุลต่านมัลโมซาร์ท พระองค์ทรงเลื่อมใส
ในศาสนาอิสลามมากจนศาสนาอิสลามได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศมาเลเซียไปในที่สุด

ในช่วงที่มาเลเซียตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ มีชาวจีนนำพระพุทธศาสนานิกายมหายาน
จากประเทศจีนเข้ามาเผยแผ่ในประเทศมาเลเซียแต่ไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก จนกระทั่งเมื่อมาเลเซีย
ได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ มีคณะพระธรรมทูตจากประเทศไทย ศรีลังกา เมียนมา
หลายคณะเดินทางเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทในประเทศมาเลเซีย จึงทำให้พระพุทธศาสนา
ได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาบ้าง

๒) การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศมาเลเซีย

ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศมาเลเซียนับถือศาสนาอิสลาม แต่มีประชาชนจำนวนหนึ่ง
ซึ่งเป็นชาวจีนนับถือพระพุทธศาสนาทั้งนิกายมหายานและนิกายเถรวาท ปัจจุบันมีองค์กรทางพระพุทธ-
ศาสนามากมาย เช่น สมาคมผู้สอนพระพุทธศาสนา ที่วัดพระพุทธศาสนาในกัวลาลัมเปอร์ ยวพุทธิกสมาคม
แห่งมาเลเซีย สมาคมชาวพุทธแห่งมาเลเซีย ศูนย์สมาธิวิปัสสนาแห่งชาวพุทธมาเลเซีย และพุทธสมาคม
ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

๑.๖ สาธารณรัฐสิงคโปร์

๑) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์เป็นเกาะเล็ก ๆ อยู่ทางทิศใต้ของประเทศมาเลเซีย ซึ่งในอดีตเคยอยู่รวมกัน
เป็นสหพันธรัฐมลายูเช่นเดียวกับประเทศมาเลเซียมาก่อน แต่ได้แยกตัวออกมาเป็นอิสระเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘
ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศสิงคโปร์มีลักษณะเดียวกับประเทศมาเลเซีย โดยพลเมือง
ส่วนใหญ่ของสิงคโปร์เป็นชาวจีน นิกายที่ได้รับการนับถือมาก คือ นิกายมหายาน

๒) การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศสิงคโปร์

ชาวพุทธในสิงคโปร์อาศัยวัดเป็นที่สวดมนต์ ทำสมาธิวิปัสสนา สันทนาการ ตลอดจน
จัดกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ การปฏิบัติตนของชาวพุทธในสิงคโปร์ส่วนใหญ่สะท้อนออกมาในรูปของ
การสังคมสงเคราะห์ การช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ไม่เฉพาะในหมู่ชาวพุทธเท่านั้น หากแต่แผ่ไปยัง

ศาสนิกชนที่นับถือศาสนาอื่นด้วย ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าชาวสิงคโปร์ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนาตามธรรมเนียมประเพณีเท่านั้น แต่ยังได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วย

๑.๗ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

๑) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศอินโดนีเซีย

พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศอินโดนีเซียในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๓ คราวที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งพระโสณะและพระอุตตระเดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแถบนี้ เรื่องราวของประเทศอินโดนีเซียปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ เพราะได้เกิดอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ขึ้นอาณาจักรหนึ่งชื่อว่า “อาณาจักรศรีวิชัย” ซึ่งมีอิทธิพลครอบคลุมตั้งแต่ภาคใต้ของประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซียทั้งหมด อาณาจักรศรีวิชัยนับถือพระพุทธศาสนา นิกายมหายาน อินโดนีเซียจึงรับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาด้วย แต่พระพุทธศาสนาในอินโดนีเซียถึงจุดเสื่อมในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เมื่ออาณาจักรมัชปาหิตขึ้นมามีอำนาจแทน และมีกษัตริย์พระนามว่า ระเด่นปาทาทรงมีศรัทธาในศาสนาอิสลามมาก ทรงประกาศห้ามการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอาณาจักรนี้ และทรงยกย่องให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ นับตั้งแต่นั้นมาศาสนาอิสลามจึงกลายเป็นศาสนาที่ชาวอินโดนีเซียส่วนใหญ่นับถือ ส่วนชาวอินโดนีเซียที่ยังมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา นิกายมหายาน ก็ยังคงมีอยู่ประปรายในเกาะชวา สุมาตรา และบาหลี

๒) การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย

พระพุทธศาสนานิกายมหายานเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินโดนีเซียมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓ หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนานิกายมหายานเคยเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินโดนีเซีย คือ ศาสนสถานหลายแห่ง เช่น มหาสถูปบุโรพุทโธ ที่เกาะชวา ปัจจุบันมีประชาชนที่ยังนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานอาศัยอยู่บนเกาะบาหลี



มหาสถูปบุโรพุทโธ ในประเทศอินโดนีเซีย

๒.

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีหลักธรรมที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สาราณียธรรม ๖

สาราณียธรรม ๖ คือ ความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน สามารถประยุกต์ให้เป็นแนวทางสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ ได้ดังนี้

สาราณียธรรม ๖

๑. เมตตาทายกรรม

คือ การแสดงออกซึ่งความเป็นมิตรทางกายต่อประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การส่งสิ่งของไปช่วยเหลือแก่ประเทศที่ประสบภัยพิบัติ หรือบริจาคทรัพย์ตามกำลังความสามารถ

๒. เมตตาวาจากรรม

คือ มีการกระทำทางวาจาที่แสดงออกถึงความปรารถนาดีต่อมิตรประเทศ เช่น ไม่กล่าวหา ไม่ข่มขู่ ไม่ใส่ร้ายต่อมิตรประเทศ ถ้ามีปัญหาข้อพิพาทเกิดขึ้น ก็ควรหาทางยุติด้วยการเจรจาทางการทูตหรือสันติวิธี

๓. เมตตาโมกขกรรม

คือ การมีจิตใจปรารถนาดีกับมิตรประเทศ โดยปราศจากอคติและเจตนาที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือความรุนแรง

๔. สาธารณโภคี

คือ แบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยชอบธรรมแก่มิตรประเทศ เช่น การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นสาธารณะส่วนรวมระหว่างประเทศ เช่น แม่น้ำโขง มหาสมุทร

๕. สีสสัมมัญญตา

คือ มีหลักความประพฤติ (ศีล) เสมอกับมิตรประเทศ ดำเนินนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับมติสากล หรือสอดคล้องกับหลักการของสหประชาชาติ เช่น หลักสิทธิมนุษยชน การดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ

๖. ทิฏฐิสัมมัญญตา

คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน การอยู่ร่วมกันกับประเทศอื่น ๆ นั้น เราต้องยอมรับกฎเกณฑ์หรือกติกาที่นานาชาติกำหนดไว้ รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และเคารพผลการลงมติของเสียงส่วนใหญ่ เช่น การลงนามข้อตกลงที่มีเป้าหมายร่วมกันระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาไซเตส

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ และมรดกของชาติ

วัฒนธรรมไทย คือ ระเบียบแบบแผนวิถีชีวิตที่ชนชาวไทยประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของคนไทย ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ และมรดกของชาติ สรุปได้ดังนี้

๓.๑ ภาษา

วัฒนธรรมทางด้านภาษาที่มีบ่อเกิดมาจากพระพุทธศาสนา เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงที่มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย ทั้งพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทที่ได้นำภาษาบาลีเข้ามา และพระพุทธศาสนาฝ่ายอปริยวาทหรือมหายานที่นำภาษาสันสกฤตเข้ามา พร้อมกับคัมภีร์ บทสวด และคำสอนต่าง ๆ ประเทศไทยได้นำวัฒนธรรมภาษาบาลีและสันสกฤตมาใช้ร่วมกับภาษาไทยจนถึงปัจจุบัน เช่นคำว่า ศาสนา ศีลธรรม ปัญญา ปรัชญา ตลอดจนชื่อคน ชื่อเมือง ชื่อสถานที่ราชการก็เป็นภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นส่วนใหญ่ เช่น วนิดา สุนทรี วิจิตร ประภัสสร นครศรีธรรมราช ศึกษาธิการ เกษตร

นอกจากนี้วรรณกรรมไทยหลายเรื่องก็มีที่มาจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิ-พระร่วง ปฐมสมโพธิกถา มหาชาติคำหลวง และการสอดแทรกหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในผลงานวรรณกรรมของไทย

๓.๒ ศิลปะ

อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อศิลปะ เช่น จิตรกรรม การเขียนภาพลวดลายไทย ประติมากรรม การปั้น การแกะสลัก สถาปัตยกรรม ศิลปะเหล่านี้เกิดจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า พุทธศิลป์ เช่น การเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์ วิหาร การหล่อพระพุทธรูป ลักษณะรูปทรงเจดีย์ต่าง ๆ

พระปรางค์วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร
เป็นสถาปัตยกรรมไทยที่มีความสวยงาม

๓.๓ ประเพณี

ประเพณี คือ แบบแผนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน จนเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ประเพณีที่สำคัญ ๆ ของไทย ส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การบวช การทำบุญในงานมงคล งานอวมงคล

๓.๔ จิตใจ

พระพุทธศาสนามีอิทธิพลในการหล่อหลอมและขัดเกลาบุคลิกลักษณะหรืออุปนิสัยของคนไทยให้มีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

๑) ความโอบอ้อมอารี คนไทยมักมีนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตาการุณา ช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อน รู้จักให้อภัยแก่ผู้อื่น ซึ่งบุคลิกหรือลักษณะนิสัยเหล่านี้ล้วนได้รับการปลูกฝังมาจากหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น เช่น หลักพรหมวิหาร ๔ (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา)

๒) ความเคารพอ่อนน้อม เป็นนิสัยของคนไทยที่ได้รับการอบรมมาจากครอบครัว เช่น บุตรเคารพอ่อนน้อมต่อบิดามารดา ศิษย์เคารพอ่อนน้อมต่อครูอาจารย์ ผู้น้อยเคารพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ ตามหลักคำสอนเรื่อง ทิศ ๖ ในพระพุทธศาสนา

๓) ความอดทน เป็นนิสัยที่ช่วยให้มีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง ไม่ว่าจะเป็นการอดทนต่อความยากลำบากทางการศึกษา หรืออดทนต่อความยากลำบากในการทำงาน ตามหลักคำสอนในมรรคาธรรม ๔ (ธรรมสำหรับการครองเรือน) ว่าด้วยเรื่อง ขันติ หรือความอดทน

๔) รักความเป็นอิสระ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยสอนให้เลิกระบอบทาส ไม่นำมนุษย์มาเป็นสินค้าสำหรับซื้อขาย ดังปรากฏเป็นข้อห้ามมิให้ภิกษุมิทาสไว้รับใช้ ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้มนุษย์มีอิสระ และยังถือว่าการค้าทาสหรือค้ามนุษย์เป็นมิจฉาวณิชา คือ เป็นการค้าที่ผิดศีลธรรม

ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชน และการจัดระเบียบสังคม

๔.๑ การพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน หมายถึง การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นชุมชนที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย พระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาททางสังคมในแง่ของการเป็นที่พักทางใจแก่คนในชุมชน และการนำหลักธรรมคำสอนมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ดังนี้

นาถกรรมธรรม ๑๐ เป็นคุณธรรมที่ทำให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน เพราะเมื่อคนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนก็จะเกิดความเข้มแข็งขึ้น ได้แก่

๑. คีล เป็นผู้มีความประพฤติดีงามโดยสุจริต รักษาระเบียบวินัย และประกอบอาชีพสุจริต

๒. พาหุสัจจะ เมื่อได้ศึกษาในเรื่องที่สนใจ รู้จักศึกษาและฟังให้มาก ทำให้เกิดการค้นคว้าที่เข้าใจลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

๓. กัลยาณมิตรตา รู้จักเลือกคบคนที่ดีเป็นมิตร หาผู้ที่ปรึกษาหรือผู้แนะนำสั่งสอนที่ดี ทำให้รู้จักรับประโยชน์ในสิ่งที่ดี และได้รับสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี

๔. โสวจิตตตา เป็นผู้ว่านอนสอนง่าย รู้จักรับฟังเหตุผลและหาข้อเท็จจริง เพื่อปรับปรุงแก้ไขตนเองให้ดียิ่งขึ้น

๕. กิ๊งกรณียะสุ ทักขตา รู้จักชวนขยายกิจการของส่วนรวม รู้จักพิจารณาไตร่ตรอง สามารถจัดการกิจการให้สำเร็จเรียบร้อย

๖. รัมมกามตา เป็นผู้รักธรรม ใฝ่ความรู้ ใฝ่ความจริง รู้จักพูดและรับฟัง ทำให้ผู้อื่นอยากเข้ามาปรึกษาและร่วมสนทนาด้วย

๗. วิริยารัมภะ มีความขยันหมั่นเพียร ละเว้นความชั่ว ประกอบคุณงามความดี ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และไม่ละเลยในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง

๘. สันตุฏฐี มีความพอใจในสิ่งที่ตนเองมี และสิ่งที่หามาได้ด้วยความเพียร

๙. สติ มีสติที่กำหนดจดจำ ไม่ประมาท มีความรอบคอบ รู้จักยับยั้งชั่งใจ

๑๐. ปัญญา มีปัญญาหยั่งรู้เหตุผล รู้ดีและรู้ชั่ว มีวิจารณ์ญาณ ไม่ใช้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล

๔.๒ การจัดระเบียบสังคม

ในทางพระพุทธศาสนา สังคมจะมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข คนในสังคมจำเป็นต้องประพฤติตามหลักเบญจศีล (ศีล ๕) เบญจธรรม (ธรรม ๕) ดังนี้

เบญจศีล

- | | |
|---------------------------------|--------------------------------------|
| ๑. จดเว้นจากการฆ่าสัตว์ | คู่กับเบญจธรรม คือ มีความเมตตากรุณา |
| ๒. จดเว้นจากการลักขโมย | คู่กับเบญจธรรม คือ ประกอบอาชีพสุจริต |
| ๓. จดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม | คู่กับเบญจธรรม คือ มีความสำรวมในกาม |
| ๔. จดเว้นจากการพูดเท็จ | คู่กับเบญจธรรม คือ มีสัจจะ |
| ๕. จดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย | คู่กับเบญจธรรม คือ มีสติสัมปชัญญะ |

เมื่อคนในสังคมสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาดังกล่าวแล้ว สมาชิกในสังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๕. พุทธประวัติ

ประวัติของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ เผยแผ่พระพุทธศาสนา ตลอดจนถึงดับขันธปรินิพพาน ล้วนมีความสำคัญแก่การศึกษา และสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อคิดที่ได้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

พุทธประวัติที่นำมาวิเคราะห์ มีดังนี้

๕.๑ การผจญมาร

ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้นั้น พระองค์ได้ประทับบนบัลลังก์หย้าคา ที่โสตถิยะพราหมณ์ นำมาถวายบริเวณใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ พร้อมกับทรงตั้งปณิธานแน่วแน่ว่า “แม่เลือดและเนื้อในสรีระนี้จะเหือดแห้งไป เหลืออยู่แต่หนัง เอ็น กระดูกก็ตามที่เกิด ตราบใดที่ยังไม่บรรลุอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เราจะไมยอมลุกจากบัลลังก์นี้เป็นอันขาด” เมื่อพญามารสวตัตติมาร ทราบพระปณิธานอันแน่วแน่นั้น ก็ระดมพลเสนามารทั้งหลายมาขัดขวางการบำเพ็ญเพียรของพระองค์ เช่น บันดาลให้เกิดพายุพัดรุนแรง แต่ว่าพระองค์ได้ทรงระลึกถึงความดีที่ทรงบำเพ็ญมา คือ พระบารมี ๑๐ ประการ จึงทรงมีพระทัยมั่นคงไม่หวั่นกลัวต่ออำนาจมาร พญามารจึงกล่าวอ้างว่า บัลลังก์ที่ประทับนั้นเป็นของตน เพราะตนได้บำเพ็ญบารมีต่าง ๆ มากมาย และอ้างเสนามารทั้งหลายเป็นพยาน แล้วให้พระสิทธัตถะหาพยานมายืนยันบ้าง พระองค์จึงทรงเหยียดนิ้วชี้ลงที่แผ่นดิน เพราะในการให้ทานทุกครั้งพระองค์ทรงหลังทักษิณทก (น้ำที่หลังในเวลาทำทาน) ลงบนแผ่นดิน ฉะนั้นแม่พระธรณีจึงเป็นพยานในการบำเพ็ญบุญบารมี แม่พระธรณีจึงบีบมวยผมซึ่งชุ่มด้วยน้ำหลังทักษิณทกออกมามากมาย กลายเป็นทะเลท่วมพญามารและเสนามารทั้งหลายจนแตกพ่าย



แม่พระธรณีบีบมวยผม



เพิ่มเติมเสริมความรู้

ทศบารมี หรือ บารมี ๑๐ คือ คุณธรรม หรือคุณความดีที่ประพฤติปฏิบัติมาอย่างยั่งยืน เพื่อบรรลุถึงจุดหมายอันสูงสุด คือ ความเป็นพระพุทธเจ้า และความเป็นมหาสาวก ได้แก่ ๑. ทาน (การให้ การเสียสละ) ๒. ศีล (ความประพฤติดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย) ๓. เนกขัมมะ (การออกบวช) ๔. ปัญญา (ความรอบรู้) ๕. วิริยะ (ความเพียร) ๖. ขันติ (ความอดทน) ๗. สัจจะ (พูดจริง ทำจริง และจริงใจ) ๘. อธิษฐาน (ความตั้งใจมั่น) ๙. เมตตา (ความรักใคร่ ความปรารถนาดี) ๑๐. อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง ความเที่ยงธรรม)

บทวิเคราะห์พุทธประวัติ ตอน ผจญมาร

คำว่า “มาร” ในพระพุทธศาสนา หมายถึง สิ่งที่มาบุคลลให้ตายจากคุณความดี สิ่งที่น่ากลัว คุณความดี หรือเป็นผู้กำจัด ชัดขวางบุคลลมิให้บรรลุผลสำเร็จอันดีงาม

มารที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ คือ กิเลสมาร วัณณมาร อภิสังขารมาร เทวปุตตมาร และมัจจุมาร แต่มารที่ทำหน้าที่เด่นที่สุด คือ กิเลสมาร ที่เกิดขึ้นในพระทัยของพระองค์ ซึ่งจะเป็นตัวขัดขวางมิให้พระองค์ ตรัสรู้ อันได้แก่ การต่อสู้ทางความคิดของพระองค์เองระหว่างกิเลสกับธรรมะ ด้านหนึ่งมุ่งบรรลุเป็น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อีกด้านหนึ่งยังคิดถึงความสะดวกสบายในอดีตกาล กิเลสทั้ง ๒ ด้าน คือ ด้านที่เป็นอารมณ์น่าปรารถนา ได้แก่ ความยินดี ความลุ่มหลงเพลิดเพลินอยู่กับความสุขสบายในขณะที่เป็น เจ้าชายสิทธัตถะ ส่วนอีกด้านหนึ่งคืออารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา ได้แก่ ความไม่สบายใจ ความขัดเคืองใจ ความย่อท้อ ความทุกข์ยากลำบากในการบำเพ็ญเพียรต่าง ๆ

การชนะมารของพระองค์จึงเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ นั่นคือชัยชนะที่มีต่อความคิดของตนเอง จนถึงขั้นหลุดพ้น เป็นอิสระจากกิเลสทั้งปวงและบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณในที่สุด พระพุทธองค์ ทรงแสดงเป็นตัวอย่างให้เห็นว่ามนุษย์สามารถเอาชนะกิเลสที่เกิดขึ้นในใจของตนได้

๕.๒ การตรัสรู้

หลังจากพญามารพ่ายแพ้ไปแล้ว พระสิทธัตถะ ทรงบำเพ็ญเพียรต่อไปจนบรรลุญาณ ทั้ง ๓ ตามลำดับ ดังนี้

- **ปฐมยาม** ทรงบรรลุ **ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ** คือ ความหยั่งรู้ในชาติภพก่อน ๆ คือ ทรงระลึกชาติได้
- **มัชฌิมยาม** ทรงบรรลุ **จุตูปปาตญาณ** คือ ทรงรู้การจุติและการเกิดของสรรพสัตว์ทั้งหลาย คือ มีตาทิพย์ หูทิพย์
- **ปัจฉิมยาม** ทรงบรรลุ **อัสวักขยญาณ** คือ ตรัสรู้อรินัย ๔ คือ ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

บทวิเคราะห์พุทธประวัติ ตอน การตรัสรู้

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คือ เรื่องของความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่พระพุทธเจ้า ทรงค้นพบแล้วนำมาชี้แจงเปิดเผย พระพุทธเจ้าเคยตรัสว่า สภาพธรรมหรือทำนองคลองธรรม เป็นของมีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะมิพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นหรือไม่ พระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ตรัสรู้สภาพธรรมนั้น ๆ แล้วนำมาบอกเล่าให้เข้าใจชัดขึ้น สังขธรรมหรือความจริงที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ คือ อริยสัจ ๔ หรือ ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ดังตัวอย่างที่พระพุทธองค์ ทรงปฏิบัติขณะบำเพ็ญเพียร เมื่อแรกที่ทรงเริ่มบำเพ็ญเพียรนั้น ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาด้วยการทรมาน ตนเอง เป็นการปฏิบัติที่เคร่งครัดเกินไปในลักษณะ “สุดโต่ง” และไมอาจนำไปสู่ความหลุดพ้นได้ ต่อมา พระพุทธองค์จึงทรงเห็นว่า การดำเนินทางสายกลางเท่านั้นจึงจะเป็นหนทางสู่ความพ้นทุกข์ได้

๕.๓ การสั่งสอน

พระสิทธัตถะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เมื่อย่ำรุ่งของคืนวันเพ็ญ เดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี ขณะที่พระองค์มีพระชนมายุ ๓๕ พรรษา หลังจากตรัสรู้แล้ว พระพุทธเจ้าทรงพักผ่อนเป็นเวลา ๗ สัปดาห์ แล้วเสด็จออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทรงนี้ถึงพระอาจารย์ทั้งสอง คือ อาฬารดาบสกาลามโคตรและ อุทกดาบสราชมุนี แต่ท่านทั้งสองได้สิ้นชีพแล้ว จึงเสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ ณ อิสิปตนมฤคทายวัน พระองค์ทรงแสดงครั้งแรกเรียกว่า **ปฐมเทศนา** พระธรรมที่ทรงแสดงเรียกว่า **ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร** หลังจากฟังพระธรรมเทศนา โกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมจึงทูลขออุปสมบท นับเป็นพระภิกษุองค์แรก ในพระพุทธศาสนา ต่อจากนั้นทรงแสดงธรรมเทศนาโปรดอีก ๔ ท่าน จนเกิดความเข้าใจธรรมและทูล ขออุปสมบท และสำเร็จเป็นพระอรหันต์

บทวิเคราะห์พุทธประวัติ ตอน การสั่งสอน

ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนนั้น พระพุทธเจ้าทรงมีหลักการสอนที่**ทรงคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล** คือ มีวิธีการสอนบุคคลแตกต่างกันไปตามระดับของสติปัญญา โดยเปรียบเทียบบุคคลกับดอกบัว ๔ เหล่า ดังนี้

- ผู้มีปัญญาฉลาดเฉียบแหลม เพียงแค่ยกหัวข้อขึ้นแสดงก็สามารถรู้และเข้าใจได้ทันที เปรียบได้กับดอกบัวที่อยู่เหนือน้ำ พออาทิตย์ฉายแสง ก็เบ่งบานได้ทันที
- ผู้มีปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง ต้องอธิบายขยายความ จึงจะสามารถรู้และเข้าใจได้ เปรียบเหมือนดอกบัวที่อยู่เสมอมิวน้ำ พร้อมจะบาน ในวันรุ่งขึ้น
- ผู้ที่พอจะแนะนำได้ คือ พอจะฝึกสอน อบรมให้รู้และเข้าใจได้ แต่จะต้องยกตัวอย่างประกอบ ให้ชัดเจน เปรียบเหมือนดอกบัวที่ยังโผล่ไม่พ้นน้ำ ซึ่งจะบานในวันต่อ ๆ ไป
- ผู้ด้อยปัญญา คือ สอนให้รู้ตัวอักษร หรือข้อความได้ แต่ไม่อาจเข้าใจความหมาย เปรียบเหมือนดอกบัวที่ยังจมอยู่ในโคลนตมใต้น้ำ ซึ่งย่อมตกเป็นอาหารแก่ปลาและเต่า



พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบบุคคลกับดอกบัว ๔ เหล่า

วิธีการสอนดังกล่าวนี้ ทำให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแผ่ขยายออกไป และเป็น ที่เข้าใจง่ายขึ้น อีกทั้งพระพุทธองค์ยังทรงเป็นต้นแบบของครูผู้มีกลวิธีการสอนอันแยบคาย ซึ่งเราสามารถ นำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัย



ปจจา...วิสัยนา

นักเรียนจะนำแนวทางการเรียนรู้พุทธประวัติไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างไร

๖. หลักธรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๖.๑ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

เป็นวันที่เกิดเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับพระรัตนตรัย วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีดังนี้

๑) วันมาฆบูชา

วันมาฆบูชา หรือวันเพ็ญเดือน ๓ เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรม **โอวาทปาติโมกข์** แก่พระภิกษุที่ได้รับการอุปสมบทแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา ซึ่งเป็นพระอรหันต์รวมทั้งสิ้น ๑,๒๕๐ องค์ ที่มาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย ณ พระวิหารเวฬุวัน หลักธรรมโอวาทปาติโมกข์เป็นคำสอนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ซึ่งกล่าวรวมไว้ ๓ ประการ คือ ละเว้นความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้ผ่องใสบริสุทธิ์

โอวาทปาติโมกข์นี้ เป็นการประมวลคำสอนที่เป็นหลักการสำคัญ ถือกันว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ที่ผู้ใดปฏิบัติตามแล้วจะได้พบกับความสงบสุขที่แท้จริงในชีวิต

๒) วันวิสาขบูชา

วันวิสาขบูชา หรือวันเพ็ญเดือน ๖ เป็นวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน หลักธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับเหตุการณ์ในวันดังกล่าว มีดังนี้

ประสูติ

ในวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ได้ทรงเปล่งพระอาสภิวาจา (วาจาอย่างองอาจ) ว่า “เราคือผู้เลิศแห่งโลก เราคือผู้เจริญที่สุดของโลก เราคือผู้ประเสริฐที่สุดของโลก ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย บัดนี้ ภพใหม่ไม่มีอีก”

แม้พระพุทธเจ้าจะทรงกำเนิดในวรรณะกษัตริย์ที่พร้อมไปด้วยสิ่งปรนเปรอความสุข แต่ก็ทรงพบว่าสิ่งเหล่านั้นมิได้ทำให้ชีวิตมีความสุขที่แท้จริง ชีวิตมนุษย์มีแต่ความทุกข์ จึงทรงตั้งความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะแสวงหาทางพ้นทุกข์ตามที่ทรงตั้งพระทัยไว้ว่าจะไม่เกิดอีก ทรงดำเนินทุกวิถีทางด้วยความเพียรพยายามอย่างยิ่งยวด และทรงใช้สติปัญญาพิจารณา ในที่สุดก็ทรงค้นพบทางสายกลางจนได้ตรัสรู้ความจริงของชีวิต และหนทางที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์ในชีวิต

ตรัสรู้

ก่อนที่จะถือกำเนิดในพระชาติสุดท้ายเป็นพระพุทธเจ้านั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ ต่อเนื่องยาวนานมาหลายชาติ ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมมะ (การออกบวช) ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน (ตั้งใจมั่น) เมตตา และอุเบกขา (วางใจเป็นกลาง ไม่ยินดียินร้ายจากสิ่งเย้ายวนใด ๆ)

พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย (สาเหตุให้เกิดทุกข์) นิโรธ (ความดับทุกข์) และมรรค (ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ มรรคมีองค์ ๘) นับเป็นหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา

ปรินิพพาน

ก่อนจะปรินิพพาน พระพุทธเจ้าได้ตรัสพระวาจาครั้งสุดท้ายว่า “สิ่งทั้งหลายที่เกิดจากปัจจัยปรุงประกอบขึ้น ล้วนมีอันจะต้องเสื่อมสลายไป เธอทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม” เพื่อเป็นการเตือนใจให้พุทธศาสนิกชนดำเนินชีวิตด้วยความดiligent ไม่ประมาท

การปรินิพพานของพระพุทธเจ้าให้ข้อคิดเตือนใจว่า ทุกสิ่งมีการเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดับสลายไป เป็นความจริง เป็นกฎธรรมชาติ ดังนั้น จึงควรดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ด้วยการกระทำแต่ความดี และดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ มุ่งพัฒนาตนเอง และสังคมเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปด้วยความสงบสุข

๓) วันอัฐมีบูชา

วันอัฐมีบูชา คือ การบูชาในวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๖ เป็นวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ และเพื่อเป็นการรำลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ๓ ประการ คือ พระปัญญาในการตรัสรู้ของพระองค์ (พระปัญญาคุณ) ความบริสุทธิ์ ปราศจากกิเลสของพระองค์ (พระวิสุทธิคุณ) และการแสดงพระธรรมคำสอนแก่ชาวโลก (พระกรุณาคุณ) สิ่งที่เป็นมรดกจากพระพุทธเจ้า คือ พระธรรมคำสอนของพระองค์ นอกจากนี้การบูชาในวันดังกล่าว ยังเป็นการเตือนสติให้ดำรงตนตั้งมั่นอยู่ในความไม่ประมาท และให้เข้าใจถึงความจริงของสิ่งทั้งหลายตามกฎไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทุกสิ่งทุกอย่างไม่จีรังยั่งยืน มีเกิด ดำรงอยู่ และดับสลายไปในที่สุด ไม่มีใครหรือสิ่งใดหลีกเลี่ยงความจริงนี้ได้ ไม่เว้นแม้แต่พระองค์เอง

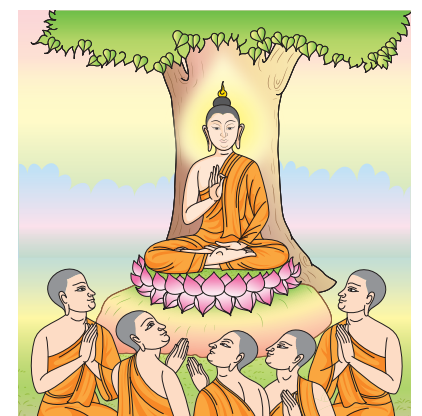
๔) วันอาสาฬหบูชา

วันอาสาฬหบูชา หรือวันเพ็ญเดือน ๘ เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา คือ **ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร** ทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้นเป็นครั้งแรกในโลก คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ เป็นวันที่มีพระรัตนตรัยครบองค์สาม คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

หลักธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับวันดังกล่าว คือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นข้อธรรมที่ควรละเว้น ๒ ประการ คือ

๑. การหมกมุ่นอยู่ในกาม (กามสุขัลลิกานุโยค)
๒. การทำตนให้ลำบาก (อัตตakilมณานุโยค)

อีกทั้งยังทรงสอนให้เดินทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) คือ อริยมรรค หรือมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่ไม่หย่อนหรือไม่ตั้งจนเกินไป



พระพุทธเจ้า
ทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตร
แก่ปัญจวัคคีย์
จนบรรลุอรหัตผลเป็นพระอรหันต์

การดำเนินชีวิตสายกลาง ด้วยหลักธรรมมัชฌิมาปฏิปทา คือ มรรคมีองค์ ๘ ได้แก่ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) สัมมาวาจา (ความเจรจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (ความกระทำชอบ) สัมมาอาชีวะ (ความเลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ (ความพยายามชอบ) สัมมาสติ (ความระลึกชอบ) และสัมมาสมาธิ (ความตั้งจิตมั่นชอบ) มรรคมีองค์ ๘ เป็นข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่พอดี อันจะนำไปสู่ความดับทุกข์ที่เกิดจากการหมกมุ่นด้วยกาม และการทำตนให้ลำบาก

๕) วันธรรมสวนะ

วันธรรมสวนะ คือ วันกำหนดประชุมฟังธรรม หรือที่เรียกว่า “วันพระ” เดือนหนึ่ง ๆ มีวันพระ ๔ วัน คือ วันขึ้น ๘ ค่ำ วันแรม ๘ ค่ำ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ และวันแรม ๑๕ ค่ำ หรือ ๑๔ ค่ำ ในเดือนขาด ในวันธรรมสวนะ พุทธศาสนิกชนมีโอกาสดำเนินชีวิต ฟังเทศน์ ฟังธรรม เพื่อชำระจิตใจให้บริสุทธิ์

หลักธรรมที่พุทธศาสนิกชนควรยึดถือปฏิบัติ คือ อัฐศีล หรือศีล ๘ ได้แก่

๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. เว้นจากการลักทรัพย์ และถือเอาของที่เขามิได้ให้เป็นของตน
๓. เว้นจากการประพฤติดิตพรหมจรรย์ คือ ร่วมประเวณี
๔. เว้นจากการพูดเท็จ
๕. เว้นจากการดื่มสุราและสารเสพติด
๖. เว้นจากการบริโภคอาหารในยามวิกาล คือ หลังเที่ยงไปแล้วจนถึงเช้าวันใหม่
๗. เว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง บรรเลงดนตรี ดูการละเล่น อันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์

การตัดทรงดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้ ซึ่งใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่ง

๘. เว้นจากที่นั่ง ที่นอน ที่อันสูงใหญ่และหยาบหยาบเพื่อ



๖.๒ ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑) วันเข้าพรรษา เป็นวันที่พระภิกษุต้องอยู่ประจำ ณ วัดใดวัดหนึ่งระหว่างฤดูฝน ตลอดระยะเวลา ๓ เดือน คือ เริ่มตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถ้าปีใดมีเดือน ๘ สองครั้ง ก็เลื่อนมาเป็นวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ หลัง จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑

หลักธรรมที่พุทธศาสนิกชนควรยึดถือปฏิบัติ คือ วิริย ๓ หมายถึง การงดเว้นจากความชั่ว ได้แก่

๑. สัมปัตตวิริย หมายถึง เจตนาที่เว้นจากความชั่ว ซึ่งไม่ได้ตั้งสัตย์ปฏิญาณไว้ก่อนว่าตนจะละเว้นข้อนั้น ๆ เช่น เห็นของมีค่าที่ผู้อื่นวางไว้ สามารถหยิบมาได้โดยที่ไม่มีใครเห็น แต่ก็คิดได้พิจารณาได้ว่าเป็นสิ่งที่ผิด ไม่ควรทำ

๒. สมาทานวิริย หมายถึง การงดเว้นด้วยการสมาทาน คือ การตั้งเจตนาไว้ก่อนว่าจะงดเว้นทำความชั่ว การสมาทานวิริยจะตั้งใจถือตลอดชีวิต หรือปฏิบัติเพียงชั่วคราาก็ได้

๓. สมุจเจตวิริย หมายถึง การงดเว้นด้วยการตัดขาด คือ การงดทำความชั่วอย่างเด็ดขาด เป็นคุณธรรมสำหรับพระอริยะทั้งหลายที่ไม่ล่วงละเมิดบัพพัญญติได้ อันประกอบด้วย อริยมรรค ซึ่งขจัดกิเลสอันเป็นเหตุแห่งความชั่วนั้น ๆ เสร็จสิ้นแล้ว ไม่เกิดแม้แต่ความคิดที่จะประกอบกรรมชั่วนั้นเลย

ในวันเข้าพรรษา พุทธศาสนิกชนจะนิยมทำบุญตักบาตร ถือน้ำ ฟังพระธรรมเทศนา งดเว้นจากอบายมุขทั้งปวง และนิยมนำเครื่องสักการบูชา เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน ผ้าอาบน้ำฝน ไปถวายพระภิกษุ นอกจากนี้ยังมีการหล่อเทียนขนาดใหญ่ หรือที่เรียกว่า “เทียนพรรษา” เพื่อให้พระภิกษุได้ใช้จุดบูชาพระประธานในพระอุโบสถตลอดช่วงเวลาเข้าพรรษา โดยจะมีการจัดขบวนแห่ก่อนนำไปถวายเป็นพุทธบูชา จนกลายเป็นประเพณี “แห่เทียนพรรษา” ซึ่งจะมีขึ้นเป็นประจำทุกปี



ประเพณีแห่เทียนพรรษาที่จัดขึ้นในเทศกาลเข้าพรรษา

๒) วันออกพรรษา เป็นวันที่พระภิกษุได้รับพระบรมพุทธานุญาต ให้จาริกค้างแรมที่อื่นได้ เพื่อนำความรู้และหลักธรรมคำสอนที่ได้รับระหว่างเข้าพรรษาไปเผยแผ่แก่ประชาชน นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้พระภิกษุกล่าวตักเตือนเรื่องความประพฤติระหว่างพระภิกษุด้วยกัน เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์

สิ่งที่พุทธศาสนิกชนควรยึดถือปฏิบัติ คือ ปาวณา ที่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนตนเองได้เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง การยอมตนให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนได้ จะช่วยป้องกันการประพฤติชั่ว ให้ประพฤติแต่สิ่งดีงาม

ในวันออกพรรษาพุทธศาสนิกชนจะทำบุญ รักษาศีล และฟังธรรม นอกจากนี้ยังมีการตักบาตร ที่เรียกว่า ตักบาตรเทโว ซึ่งในบางท้องถิ่นจัดขึ้นเป็นงานประจำปี



ประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะของพุทธศาสนิกชน จังหวัดอุทัยธานี

๓) วันเทโวโรหณะ

ระเบียบพิธีปฏิบัติในวันเทโวโรหณะ จะมีการจัดเตรียมขบวนแห่พระพุทธรูป ซึ่งมีการตกแต่งอย่างสวยงาม เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้มาทำบุญใส่บาตร โดยอาหารที่นิยมนำมาทำบุญในวันนี้ คือ ข้าวต้มลูกโยน บางท้องถิ่นอาจจำลองสถานการณ์วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ จากนั้นจะมีการอาราธนาศีล สมาทานศีล รักษาศีล ฟังธรรม แผ่เมตตา และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว



กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

G ขั้นสังเกต รวบรวมข้อมูล (Gathering)

- นักเรียนสังเกตภาพศาสนสถานของพระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ แล้วร่วมกันสนทนาว่าคือสถานที่ใด และอยู่ในประเทศใด
- นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น ๖ กลุ่ม ศึกษาและรวบรวมข้อมูลตามที่กำหนด ดังนี้
 - กลุ่มที่ ๑ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้าน
 - กลุ่มที่ ๒ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
 - กลุ่มที่ ๓ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ และมรดกของชาติ
 - กลุ่มที่ ๔ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม
 - กลุ่มที่ ๕ พุทธประวัติ
 - กลุ่มที่ ๖ หลักธรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

P ขั้นคิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing)

- นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปความรู้เกี่ยวกับหัวข้อที่ได้รับมอบหมายลงในกระดาษฟลิปชาร์ตเป็นแผนภาพความคิดรูปแบบต่าง ๆ โดยสมาชิกทุกคนในกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน
- นักเรียนร่วมกันสรุปประเด็นและข้อคิดที่ได้จากการศึกษาข้อมูลตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายเป็นแผนภาพความคิด

A1 ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ (Applying and Constructing the Knowledge)

- นักเรียนทั้ง ๖ กลุ่ม นำแผนภาพความคิดมาจัดแสดงเป็นผลงาน โดยติดไว้ที่หน้าชั้นเรียน เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้ร่วมกันศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากนั้นบันทึกข้อมูลที่ได้ลงในแบบบันทึกความรู้
- นักเรียนร่วมกันสรุปหลักการเกี่ยวกับการศึกษาหน่วยการเรียนรู้เรื่อง พระพุทธ

A2 ขั้นสื่อสารและนำเสนอ (Applying the Communication Skill)

- ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแผนภาพความคิดจากหัวข้อเรื่องที่ได้ศึกษา พร้อมทั้งบอกข้อคิดที่ได้จากการศึกษาข้อมูล

S ขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Self-Regulating)

- นักเรียนร่วมกันเสนอว่าจะนำความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างไร หรือร่วมกันเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมโดยนำความรู้ไปเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผัง

สรุปสาระสำคัญสู่การสร้างความรู้

พระพุทธ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้าน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเกิดจากอิทธิพลของอาณาจักรใกล้เคียง โดยมีชนชั้นปกครองเป็นผู้กำหนดเลือกศาสนาให้ประชาชนนับถือ การเสื่อมลงของพระพุทธศาสนาในแต่ละประเทศเป็นผลมาจากปัญหาการเมืองภายในประเทศ การรับอิทธิพลมาจากภายนอก

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สาราณียธรรม ๖ คือ ความปรารถนาดีต่อกัน ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ และมรดกของชาติ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นเอกลักษณ์และเป็นมรดกของชาติที่มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา เช่น ภาษาไทย ศิลปะ ประเพณี นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังหล่อหลอมบุคลิกลักษณะและจิตใจของคนไทยให้มีความเมตตา กรุณา มีความอ่อนน้อมถ่อมตน

ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม

หลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาชุมชน ได้แก่ นาถกรณธรรม ๑๐ คือ คุณธรรมที่ทำให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ซึ่งจะทำให้สังคมเข้มแข็ง หลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม คือ หลักเบญจศีลและเบญจธรรม

พุทธประวัติ

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้ พญาวสวัตตีมารได้มาขัดขวางการบำเพ็ญเพียร แต่พระพุทธเจ้าก็สามารถเอาชนะกิเลสจนตรัสรู้อรหัตตผล ๔ จากนั้นจึงเสด็จออกเผยแผ่หลักธรรมคำสอน โดยพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเปรียบเทียบกับดอกบัว ๔ เหล่า

หลักธรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

- | | |
|------------------|--|
| ๑. วันมาฆบูชา | หลักธรรมโอวาทปาติโมกข์ |
| ๒. วันวิสาขบูชา | หลักอริยสัจ ๔ ทศบารมี และความไม่ประมาท |
| ๓. วันอัฐมีบูชา | เตือนสติไม่ให้ประมาท |
| ๔. วันอาสาฬหบูชา | หลักธรรมจักษุกับปวัตตนสูตร |
| ๕. วันธรรมสวนะ | เปิดโอกาสให้ฟังเทศน์ ฟังธรรม |
- ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนจะไปทำบุญตักบาตร รักษาศีล ฟังธรรม